

חולין דף ע"ד

מיתה עושה ניפול שחיטה אינה
עושה ניפול

הגמרא הביאה שבהמה שהיה לה אבר
מדולדל, לאחר שחיטה אין האבר נותר אלא
הוא אסור מדברי חכמים. ומביאה הגמרא שרב יוסף ישב לפני רב הונא,
ואמר: אמר רב יהודה אמר רב, בהמה שהיה לה אבר המדולדל, אם אכלו
לזה לוקה. אמר אחד מהחכמים, אין לציית לדבריו, שכך אמר רב יצחק
בר שמואל בר מרתא משמו של רב, אכלו לזה אינו לוקה, שאין בזה אלא
איסור מדברי חכמים. אמר לו רב הונא, על מי נסמוך? ורב יוסף החזיר
את פניו לאחר בכעס! ואמר לו, מה הקושיא? מה שאמרתי שלוקה משום
'אבר מן החי', כשהבהמה מתה ורב השמיע שמתרים בו משום 'אבר מן
החי'. ומה שאמרה הגמרא שאינו לוקה מדובר ששחט את הבהמה שבזה,
אינה עושה ניפול!

שרצים מטמאים לחים ולא יבשים
בבמותם
אמר רבא, מניין לומדים את מה שאמרו חכמים
'מיתה עושה ניפול', שחיטה אינה עושה
ניפול? שנאמר בשרצים: "וכל אשר יפול עליו מהם במותם יטמא",
משמע למעט דבר שנפל מהם. ולכאורה מה ממעטים? אם למעט אבר
שנפל מהם בחיהם, הרי זה כבר נלמד מהכתוב: "מנבלתם"! אלא, מכאן
נשמע שמיתה מחשיבה את האבר שנפל ופרש מהבהמה לפני המיתה,
ושחיטה אינה עושה ניפול! אמר לו, אם אינו ענין לשרצים שאינם בני
שחיטה, תנהו ענין לבהמה. שואלת הגמרא, הרי צריך את הכתוב ללמד
שהם מטמאים 'כעין שעת מיתה', כלומר מטמאים לחים ולא יבשים?
עונה הגמרא, כתוב פעמיים "במותם".

אמר רב חסדא, מה שנחלקו זה כשהעובר חי במעי אמו, אבל באבר של
עובר מת, דברי הכל שחיטה עושה ניפול. ורבה אמר, כמחלוקת בזה כך
מחלוקת בזה.

למדנו במשנה, שהואיל ולמדים ששחיטה
מטהרת מידי נבילה מכך שיש במין בהמה
שחיטה, יוצא שבהמה שנולדה בתודש השמיני אין שחיטתו מטהרתה,

בן שמונה יש במינו שחיטה אגב אמו

לפי שאין במינו שחיטה שאינה חיה. שואלת הגמרא, והרי שנינו בברייתא, בן שמנה חי יוכיה, שאף על פי שיש במינו שחיטה אין שחיטתו מטהרתו, וממילא אף טריפה, אף על פי שיש במינה שחיטה לא תטהרנה שחיטתה? אמר רב כהנא, כוונת הברייתא שיש במינו שחיטה אגב אמו. ותנא של משנתנו לא החשיב זה שיש במינו שחיטה אגב אמו. שואלת הגמרא, ולפי הברייתא מנין ששחיטה מטהרת מידי נבילה? עונה הגמרא, שנלמד ממה שאמר רב יהודה אמר רב, ויש אומרים שכך שנו בברייתא, נאמר: "וכי ימות מן הבהמה" מקצת בהמה מטמאה ומקצת בהמה אינה מטמאה, ואיזו זו? זו טרפה ששחטה.

שחט עובר בן תשעה במעי אמו הסתפק רב הושעיא, מה הדין במי שהושיט את ידו למעי בהמה ושחט בן תשעה חי ויצא אחר שחיטתו, ואמו קיימת: ומבאר הגמרא, שהספק הוא האם עובר לא נותר אלא בשחיטת אמו אבל לא בשחיטתו. ואפילו לרבי מאיר הסובר שיש חיוב שחיטה בן פקועה, זה רק שיצא לאויר העולם, אבל במעי אמו שחיטה לא מתירתו? או שהתורה התירתו בשחיטה של אחד מארבעה סימנים או שלו או של אמו, ובין לחכמים ובין לרבי מאיר השחיטה תתיר?

אמר רב חנניא, יש ראייה ממה ששנינו במשנה, 'הרי שנולדה טרפה מן הבטן'. ומשמע שיתכן ונטרפה שעה אחת קודם לידתה, ועל זה אמרה המשנה שלא היתה לה שעת הכושר לישחט. ואם שחיטה מועילה המעי אמו, יתכן והייתה לה שעת הכושר לפני שנטרפה על ידי שיכניס ידו וישחטה? אמר לו רבא, כוונת המשנה לומר 'שנוצרה טרפה מן הבטן', וכגון ולד שיש לו חמש רגלים⁴⁷⁴.

משנה

השוחט את הבהמה ומצא בה בן שמנה חי או מת, או בן תשעה מת, יכול לקורעו אף בלא שחיטה, ולפני שאוכלו מוציא את דמו⁴⁷⁵. מצא בן תשעה חי כיון שיש לו

474 כדאי' בכורות (מ.) שבעלת חמש רגלים הרי זה מום, ואמרינן התם: 'לא שנו אלא שחסר או יתר ביד, אבל ברגל טרפה, שכל יתר כנטול. רש"י.

475 שלא גרע מדם האברים, דקי"ל בכריתות (כא:) דם האברים – עובר בלא תעשה. רש"י.

שם בהמה טעון שחיטה⁴⁷⁶, וחייב ב"אותו ואת בנו", שלא ישחטנו ביום ששחטו אמו, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים, שחיטת אמו מטהרת⁴⁷⁷. רבי שמעון שזורי אומר, אפילו בן חמש שנים וחורש בשדה שחיטת אמו מטהרתו. ואם לא שחט את הבהמה אל קרעה, ומצא בה בן תשעה חי, טעון שחיטה לפי שלא נשחטה אמו.

גמרא

לא התירו חכמים בשליל אלא נייסקי אכילה ולא איסורים אחרים אמר רבי אלעזר אמר רבי אושעיא, חכמים לא נחלקו על רבי מאיר להקל, אלא לעניין פטור שחיטה, אבל לשאר דבריו מודים שדינו כבהמה רגילה. ומבררת הגמרא, לגבי איזה דבר מודים שנחשב כבהמה. אם הכוונה שממעטים ואוסרים חלבו וגידו. הרי בשניהם מצינו שנחלקו. לגבי חלבו של שליל שנינו, גיד הנשה נוהג בשליל וחלבו של שליל אסור, דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר, אינו נוהג בשליל וחלבו מותר. ואמר רבי אלעזר אמר רבי אושעיא, מחלוקת בבן תשעה חי, שרבי מאיר לשיטתו שנחשב לבהמה, ורבי יהודה לשיטתו שאינו כבהמה? וכן מצינו שנחלקו בחלבו של גיד. ששנינו בברייתא, גיד הנשה מחטט אחריו בכל מקום שהוא, וחותר שמנו אפילו זה שנבלע בבשר, דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר, גוממו עם השופי. משמע ששרשין של חלבו מותרים? אלא כך אמר רבי אלעזר בשם רבי אושעיא, לא התירו חכמים בשליל, אלא על עסקי אכילה בלבד, לאוכלו בלא שחיטה ולאכול חלבו וגידו. אבל איסורים אחרים כגון רובעו וחורש בו, ודאי לוקה.

דמו של שליל אמר רבי שמעון בן לקיש, לדברי המתיר בחלבו של שליל, מתיר בדמו. לדברי האוסר בחלבו, אוסר בדמו. ורבי יוחנן אומר, אף לדברי המתיר בחלבו אוסר בדמו. הקשה רבי יוחנן על ריש לקיש, והרי במשנה שנינו 'קורעו ומוציא את דמו' משמע שאסרו דמו? אמר רבי זירא, אף ריש לקיש לא אמר אלא שאין ענוש כרת, אבל לא שהתירו לכתחלה. שואלת הגמרא, צריך לומר שהמתיר חלבו הוא רבי יהודה. והרי דם של שליל לא גרוע

476 ולא התרבה מ'כל ... בבהמה אתה תאכלו'. רש"י.

477 עמוד ב'.

מדם התמצית, ולשיטתו הוא בכרת. ששנינו בברייתא, דם התמצית באזהרה, רבי יהודה אומר בכרת? ביאר רב יוסף בנו של רב סלא חסידא לפני רב פפא, רבי יהודה לומר שיש בזה כרת מהריבוי "דם" "וכל דם" לומר שמקישים כל דם לדם עצמו. כל מקום שחייב על דם הנפש חייב על דם התמצית, אולם בכגון שליל שאין בו דם הנפש לא מחייב על דם איבריו.

פדיון פטר חמור בשה בן פקועה הסתפקו חכמי הישיבה, האם מותר לפדות פטר חמור בשה בן תשעה חי הנמצא בבהמה שנשחטה? לפי רבי מאיר הסובר ש'טעון שחיטה', ודאי שנחשב לשה גמור! והספק לחכמים, האם השליל נחשב כבשר שהרי ניתן על ידי שחיטת אמו, או שכיון ומהולך כחי יש לו שם של 'שה'? ומביאה שנחלקו בזה: מר זוטרא אמר אין פודין, ורב אשי אמר פודין. אמר רב אשי למר זוטרא, אם אתה למד בגזירה שווה "שה" "שה" מפסח שלא נוהג בו בן פקועה, אולי נלמד משם שיהיה צריך זכר תמים ובן שנה? הריבוי 'תפדה' 'תפדה' ריבה כגון בן פקועה. אולם לא ריבה הכל שלכך הועילה הגזירה שווה.

בן פקועה ואמו הם כגוף א' או ב' הסתפקו חכמי הישיבה, בהמה שחווה גופים לעניין טומאה שנטמאה, האם היא נחשבת לראשון ועוברת נחשב לשני? רבי יוחנן אמר הם כשני גופים ומונין בו ראשון ושני, ורבי שמעון בן לקיש אומר אין מונין בו ראשון ושני, והעובר נחשב כאגוז המתקשקש בקליפתו. הקשה רבי שמעון בן לקיש לרבי יוחנן, בשר העובר שהיה מחובר לאבר היוצא מגע נבלה, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים מגע טרפה שחוטה. לדברי שהכל מחשב לגוף אחד, מובן שהולד הוכשר לקבל טומאה על ידי דם שיצא מבית השחיטה של האם. אבל לשיטתך שהם שני גופים, כיצד העובר הוכשר לקבל טומאה שהאבר יטמאנו? אמר לו, כיון שהוא ניתן בשחיטה הוכשר בה לטומאה, ורבי שמעון שאמר שחיטה מכשרת ולא דם. הקשה רבי יוחנן לרבי שמעון בן לקיש, בן תשעה חי שנמצא בשחוטה וגדל עבר בנהר הוכשר. הלך לבית הקברות, נטמא. לדברי, מובן שרק על ידי מי הנהר הוכשר הולד,

אבל לשיטתך הרי הוא כבר הוכשר על ידי האם? ענה לו, שמדובר שלא יצא דם בשחיטה שאף אמו לא הוכשרה, והשחיטה עצמה לא מכשירה ושלא כרבי שמעון.

ומבררת הגמרא, מיהו התנא שאמר עבר בנהר הוכשר, הלך לבית הקברות נטמא, ומקבל טומאה אפילו שהוא חי? אמר רבי יוחנן, שזה כמו שמצינו בבבלי, שרבי שמעון בן אלעזר אומר משום רבי יוסי הגלילי, בן פקועה אפילו כשהוא חי, אם נגע בטומאה מטמא טומאת אוכלים וצריך הכשר. וחכמים אומרים, אינו מטמא טומאת אוכלין מפני שהוא חי, וכל שהוא חי אינו מטמא טומאת אוכלין.

דג מאיתמי מטמא

ומבאר הגמרא שרבי יוחנן לטעמו במה שאמר, רבי יוסי הגלילי ובית שמאי אמרו דבר אחד⁴⁷⁸, שניתן לקבל טומאה אף מחיים. רבי יוסי הגלילי הוא במה שאמר לגבי בן פקועה. ובית שמאי במה ששנינו במשנה בעוקצין, דגים, מאימתי מקבלין טומאה? בית שמאי אומרים משיצודו שמאז נחשבים כמתים, ובית הלל אומרים משימותו. רבי עקיבא אומר, משעה שאין יכולין לחיות. אמר רבי יוחנן, היוצא להלכה ביניהם, בדג מקרטע ומפרפר, כגון שיבש בו כסלע ובין סנפיריו שכבר לא חי.

478 מכך שרבי יוחנן אמר 'רבי יוסי הגלילי ובית שמאי המטמאין דגים מחיים אמרו דבר אחד' נשמע שחכמים המטהרים בבן פקועה זה לא משום שסוברים שטעון שחיטה כרבי מאיר. שא"כ בדגים שאינם טעונים שחיטה מודו דמטמאו כב"ש. רש"י.